גמרא

אמר ר' אמי זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אמר אביי מ"ט דר' אמי אמר קרא [1]לא תעבדם הכתוב עשאן כולן עבודה אחת ומי אמר אביי הכי והאמר אביי שלש השתחואות בעבודת כוכבים למה אחת לכדרכה ואחת שלא כדרכה ואחת לחלק לדבריו דרבי אמי קאמר וליה לא סבירא ליה גופא אמר אביי שלש השתחואות בעבודת כוכבים למה אחת לכדרכה ואחת שלא כדרכה ואחת לחלק לכדרכה [2]מאיכה יעבדו הגוים האלה נפקא אלא אחת כדרכה ושלא כדרכה ואחת לשלא כדרכה ואחת לחלק: המקבלו עליו באלוה האומר לו אלי אתה: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב כיון שאמר לו אלי אתה חייב למאי אי לקטלא מתניתין היא אלא לקרבן ואפילו לרבנן והתניא (א) [א]אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה כגון זיבוח וקיטור וניסוך והשתחואה ואמר ריש לקיש מאן תנא השתחואה ר' עקיבא היא דאמר לא בעינן מעשה מכלל דרבנן סברי בעינן מעשה כי קאמר רב נמי לר' עקיבא קאמר לר' עקיבא פשיטא היינו מגדף מהו דתימא עד כאן לא מחייב ר"ע קרבן אלא במגדף דכתיב ביה כרת אבל הכא דלא כתיב ביה כרת אימא לא קמ"ל דאתקושי אתקוש דכתיב [3]וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו וגו' א"ר יוחנן אלמלא וי"ו שבהעלוך נתחייבו רשעיהם (ב) של ישראל כלייה °כתנאי אחרים אומרים אלמלא וי"ו שבהעלוך נתחייבו רשעיהם של ישראל כלייה אמר לו ר"ש בן יוחאי והלא (ג) [ב]כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם שנאמר [4]בלתי לה' לבדו אלא מה תלמוד לומר [5]אשר העלוך (ד) שאיוו אלוהות הרבה: אבל המגפף והמנשק המכבד והמרבץ כו': כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר על כולם לוקה חוץ מהנודר בשמו והמקיים בשמו מאי שנא הנודר בשמו והמקיים בשמו דלא לקי משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה הני נמי לאו שבכללות הוא (ה) [ג]ואין לוקין על לאו שבכללות דתניא [ד]מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא (ו) בלא תעשה תלמוד לומר [6]לא תאכלו על הדם דבר אחר לא תאכלו על הדם [ה]לא תאכלו בשר ועדיין דם במזרק רבי דוסא אומר [ו]מניין (ז) שאין מברין על הרוגי ב"ד ת"ל לא תאכלו על הדם ר' עקיבא אומר [ז]מנין (ח) לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום ת"ל לא תאכלו על הדם (ט) (אמר רבי יוחנן) [ח]אזהרה לבן סורר ומורה מנין ת"ל לא תאכלו על הדם וא"ר אבין בר חייא ואיתימא ר' אבין בר כהנא [ט]על כולם אינו לוקה משום דהוה ליה לאו שבכללות אלא כי אתא רבין א"ר אלעזר [י]על כולן אינו לוקה [כ]חוץ מן הנודר בשמו והמקיים בשמו מאי שנא אהנך דלא לקי דהוה ליה לאו שבכללות הני נמי לאו שאין בו מעשה נינהו ההוא כר' יהודה דאמר (י) לאו שאין בו מעשה לוקין עליו (כ) דתניא [7]לא תותירו ממנו עד בקר בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה

לומר

רש"י

ה"ג **א"ר אמי זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד וכו'**. ול"ג והשתחוה דהשתחואה לאו בכלל שאר עבודות היא דעל כרחך לית ליה לר' אמי השתחואה לחלק יצאה מדקאמר אינו חייב אלא אחת: **מ"ט דר' אמי**. דלית ליה השתחואה לחלק יצאה: **לא תעבדם**. כללן כולן כאחד ולא תעבדם יתירי כתיבי (ל) ודרשינן חד מינייהו להכי: **מי אמר אביי**. כרבי אמי דאינו חייב אלא אחת: **שלש השתחואות**. לא תשתחוה להם דעשרת הדברות (שמות כ) כי לא תשתחוה לאל אחר (שם לד) לא תשתחוה לאלהיהם (שם כג). והשתחואה דדברות אחרונות (מ) לא חשיב דאהדורי קא מהדר ליה משה לישראל מה ששמע בסיני: **אחת לכדרכה וכו'**. דאי כתיב חדא הוה אמינא לא אסר אלא בעבודת כוכבים דדרך עבודתה בהשתחואה: **לדבריו דר' אמי קאמר**. אביי להך דרשה דלא תעבדם אבל אביי לא ס"ל ומוקים לה ללאוי יתירי ור' אמי מוקי להך השתחואה לומר ללאו יצאה: **לכדרכה ושלא כדרכה**. שהשתחואה היא להן עבודת כוכבים כדרכה ושלא כדרכה כגון שדרכה לעבוד דרך כבוד ולא בהשתחואה ואי כתיב חד לא הוה מרבינן אלא כי האי גוונא אבל משתחוה לפעור לא כתב רחמנא השתחואה יתירא שניה לשלא כדרכה כגון פעור ומרקולים שעבודתה בבזיון והא דא"ר אלעזר לעיל (דף סא.) זובח למרקולים חייב מלא יזבחו (נ) ואע"ג דחד קרא יתירא הוא דאיכא ולא מוקים לה בזובח למקטרים דעבודתו דרך כבוד דסבר כיון דגלי בהשתחואה ק"ו בזביחה מיהו כולה מילתא לא ילפינן מהשתחואה דא"כ הוה מרבינן כל עבודות כבוד אע"ג דלאו עבודת פנים לכך יצאה זביחה לומר שלא חייבה אלא עבודות פנים: **כיון דאמר אלי אתה חייב**. אע"ג דלא פלחה: **לקרבן**. אם שגג: **ואפילו לרבנן**. בתמיה. דפליגי רבנן בכריתות (דף ז.) במגדף עליה דרבי עקיבא דאמרי מגדף אינו מביא קרבן דבעינן מעשה: **והתניא אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה**. דגבי חטאת כתיב (ויקרא ד) ועשה אחת מכל מצות ה': **ר' עקיבא היא דאמר דלא בעינן מעשה גמור**. דמגדף מחייב משום מעשה זוטא דעקימת שפתיו הוה מעשה והכא נמי כפיפת קומתו הויא מעשה והאי דקתני אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה לאפוקי הרהורא דלא מחייב עלה: **מגדף**. מברך את השם: **אתקושי אתקוש**. אלי אתה בזביחה (ס) דכתיב וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל: **אלמלא וי"ו שבהעלוך**. דהא לא כפרו בהקב"ה לגמרי שהרי שתפוהו בדבר אחר: **שאיוו לאלוהות הרבה**. אף לאלוהות אחרים וקבלו עליהם: **אבל המגפף וכו' עובר בלא תעשה**. ואל תלכו אחרי אלהים אחרים (ירמיה כה) אי נמי אל תפנו אל האלילים (ויקרא יט) וכגון שאין דרכן בכך: **הנודר בשמו**. ושם אלהים אחרים לא תזכירו (ע): **המקיים**. הנשבע (פ) דמתרגמינן קיים: **לאו שבכללות**. דכולהו משתמעי בחד קרא: **ועדיין הדם במזרק**. הקרבנות: **שאין מברין**. את האבלים ברחבה כדרך שמברין את האבלים בסעודה ראשונה משל אחרים כדאמרינן במועד קטן (דף כז:): **על הדם**. על הנרצח ומסברא מוקמינן לה אהרוגי בית דין שנהרגין על עונש (צ) שלא ינהגו בהם כבוד משום כפרה: **לבן סורר ומורה**. דלא ענש אלא א"כ הזהיר והיכן הזהיר לא תאכלו על הדם לא תאכלו אכילה שתהרגהו עליה: **לאו שבכללות**. דכל הני (א) משמע מיניה:

לומר

תוספות

אמר ר' אמי זיבח וקיטר וניסך. פירש הקונטרס דלא גרסינן והשתחוה דלאו עבודה היא ולפיכך בהך דר' זכאי לעיל נמי ל"ג ליה וקשה אמאי א"ל פוק תני לברא אפילו ר' נתן דאמר התם לחלק הכא מודה דלאו יצאת כדמפרש אביי טעמא הכא מדכתיב לא תעבדם מיהו אפשר הא דאמר ליה פוק תני לברא משום דלא דריש ליה לא תעבדם ולרב שמואל בר יהודה דהכי תנא קמיה אוקימתא קמייתא דרבי זכאי מלא תעבדם כר' אמי ולר"ת נראה דגרס בדרב זכאי והשתחוה ובדר' אמי ל"ג דקסבר ר' אמי דלחלק על עצמה יצאת דלא תעבדם אשאר עבודות קאי דהכי כתיב לא תשתחוה להם ולא תעבדם והא דפריך הא אמר אביי שלש השתחואות למ"ל דלחלק על עצמה לא קאמר מדקאמר לחלק על כל אחת משמע אבל לר' זכאי דתנא השתחואה ע"כ ללאו יצאת ס"ל מדלא מחייב שתים ואי עבדה באפי נפשה לא מחייב כלל כיון דללאו יצאת ולא תני ליה בהדי אחריני אלא לאשמועי' היא גופה דללאו יצאה ואמר ליה ר' יוחנן פוק תני לברא דלחלק יצאה אפי' כל אחת ואחת כיון דלא דרשת לא תעבדם מדס"ל השתחואה ללאו יצאה:

אחת לשלא כדרכה. הא (ב) לא מיבעי לן קרא לעונש ואזהרה דמבוזים כדמיבעי לן לעיל (דף סא.) בהשתחואה לשלא כדרכה דמכובדים כיון דגלי לן באזהרה דכל שלא כדרכה שוין הוא הדין בעונש (ק):

אלא על כל דבר שיש בו מעשה. פ"ה דגבי חטאת כתיב ועשה אחת ולא דק דבפ"ק דכריתות (דף ג.) מייתי אידך קרא דתנן לעושה בשגגה יצא מגדף: **כי קאמר רב נמי לר"ע**. אליבא דר"ל קאמר הכי דלר' יוחנן דאמר לקמן (דף סה.) כפיפת קומתו ועקימת פיו הוי מעשה מתוקמא דרב אפילו כרבנן:

כל המשתף שם שמים. לא דמי להא דכתיב (שופטים ז) חרב לה' ולגדעון וכן (במדבר כא) דברו בה' ובך דלא אסור אלא במידי דאלהות:

משום דהוי לאו שבכללות. ° תימה ת"ל דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דהוי אזהרה לבן סורר ומורה ועוד תימה הא בן סורר ומורה לוקה כדתנן בפ' בן סורר ומורה (לקמן דף עא:) וילפינן בגמרא ויסרו מויסרו וע"כ אזהרתיה מלא תאכלו על הדם וכיון דגלי רחמנא אהאי לאו דלקי ה"ל למימר בכל דוכתי דלקי לכל הפחות היכא דאין יכול לבא לידי מיתה:

על כולם אינו לוקה. אפי' למ"ד בס"פ כל שעה (פסחים דף מא:) דלקי אנא ואמבושל משום צלי אש ואזוג וחרצן משום כל אשר יעשה מגפן הנהו מיפרשי טפי מקרא דלא תעבדם דלא מפרש קרא דאיירי במגפף ומנשק והא דאמרינן בפ"ק דבילה (דף יב.) דמבשל גיד הנשה בי"ט לוקה חמש וחד מינייהו המבשל בי"ט לא חשבינן להו לאו שבכללות דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו כמו לא תעבדם דהכא דהתם מפרש טפי דכתיב עבודה דמשתמע כל מלאכה שהיא עבודה:

שלא

עין משפט נר מצוה

קמו א מיי' פ"א מהל' שגגות הל' א והל"ב:

קמז ב מיי' פי"א מהל' שבועות הל' ג סמג לאוין א:

קמח ג מיי' פי"א מהל' סנהדרין הלכה ג:

קמט ד מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה ג סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' כז סעי' א:

קנ ה מיי' פי"א מהל' מעשה קרבנות הלכה ד סמג לאוין שכד:

קנא ו ז מיי' פי"ג מהלכות סנהדרין הלכה ד סמג לאוין רל:

קנב ח מיי' פ"ז מהל' ממרים הלכה א סמג לאוין קכ:

קנג ט מיי' פ"א הל' שחיטה הל' ג ופי"ג מהל' סנהדרין הלכה ד ופי"א שם הל' ג סמג לאוין קלו רכ רלו שכד:

קנד י מיי' פ"ג מהל' ע"ז הלכה ו סמג לאוין יח:

קנה כ מיי' שם פ"ה הלכה י והל' יא סמג לאוין לה טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף א ועיין בהשגות ובכ"מ:

תורה אור השלם

1. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל בָּנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי: שמות כ ד
2. הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּנָּקֵשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הִשָּׁמְדָם מִפָּנֶיךָ וּפֶן תִּדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעַבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה כֵּן גַּם אָנִי: דברים יב ל
3. סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: שמות לב ח
4. זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַייָ לְבַדּוֹ: שמות כב יט
5. וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיָּצַר אֹתוֹ בַּחֶרֶט וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: שמות לב ד
6. לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ: ויקרא יט כו
7. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פרק יוד לקמן סה. כריתות ג:], ב) [בס"א: שונאיהן], ג) סוכה מה:, ד) [ע"ז נג: ע"ש], ה) [פסחים כד. וש"נ], ו) [רש"י בחולין קכא. ד"ה השוחט בהמה וכו' כתב דאינו אלא מדרבנן עוד שם: ד"ה וממתין לה עד שתצא נפשה כדתניא בסנהד' מנין אוכל וכו' ואסמכתא דרבנן בעלמא הוא], ז) [שמחות פרק ב], ח) מו"ק יד:, ט) [נ"ל ר' יוחנן אומר], י) [ב"מ לא. מכות ד: טז. כ: תמורה ג. זבחים כט:], כ) פסחים פד. חולין פב: לא. קמא: תמורה ד: מכות ד: טז. שבועות ג:, ל) [שמות כג, מ) [דברים ה], נ) [ויקרא יז], ס) בס"א: לזביחה, ע) [שמות כג], פ) [תהלים סג], צ) בס"א: עונש, ק) [וע"ע תוס' זבחים קו. ד"ה מנין זובח],

גליון הש"ס

גמ' כתנאי אחרים אומרים. עיין במכילתא פרשת משפטים פי"ז: תוס' ד"ה משום וכו' תימה ת"ל דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. עיין שבת דף קנ"ד ע"א תוס' ד"ה בלאו. תמוה לי הא באמת בבן סורר לוקה היכא דלא יבא לידי מיתה וילפי' לה מקרא אלא דהתוס' כאן בקושייתם הב' הקשו דלילף מיניה בכל התורה דניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקה היכא דלא יבא לכלל מיתה יהיה איך שיהיה מאיזה טעם שיהיה דלא ילפי' בעלמא מיניה מ"מ עכ"פ בהך לאו עצמו דלא תאכלו על הדם איך שייך לומר דלא לילקי אבל הני משום דניתן מיתה בבן סורר הא אהך לאו עצמו לוקה בן סורר ואיך יפטרו אחרים ממה דניתן לאזהרת בן סורר למיתה וצע"ג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לאו וכו' הני משתמעי מיניה: (ב) תוס' ד"ה אחת וכו' הא דלא וכו' דכיון דגלי:

מוסף רש"י

ר' עקיבא היא. דאמר מגדף מביא קרבן דלא בעינן מעשה (כריתות ג: ועי"ש ז.). **מנין לאוכל מן הבהמה כו' לא תאכלו על הדם**. אסמכתא בעלמא היא (חולין קכא:). **בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה**. אם תותיר ועברת על לאו, באש תשרפנו, נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין, לומר זה ענשו ותקנת עבירתו שישרפנו (שבועות ג:) שהמעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:) כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו עשה זאת והינצל, ועוד דלא דמי ללאו דחסימה, שהמלקות נסמך לו (פסחים פד.).

גמרא

לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה [א]וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מכלל דרבי יהודה סבר לוקין עליו: הנודר בשמו והמקיים בשמו הרי זה בל"ת: הנודר בשמו והמקיים בשמו מנלן דתניא [א][1]ושם אלהים אחרים לא תזכירו [ב]שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד עבודת כוכבים פלונית [1]לא ישמע על פיך שלא ידור בשמו ולא יקיים בשמו ולא יגרום לאחרים שידרו בשמו ויקיימו בשמו דבר אחר לא ישמע על פיך אזהרה למסית ולמדיח מסית בהדיא כתיב ביה [2]וכל ישראל ישמעו [ב]ויראו וגו' אלא אזהרה למדיח ולא יגרום לאחרים שידרו בשמו ושיקיימו בשמו מסייעא ליה לאבוה דשמואל דאמר אבוה דשמואל [ג]אסור לאדם [ג]שיעשה שותפות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה ונשבע בעבודת כוכבים שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך כי אתא עולא בת בקלנבו אמר ליה רבא והיכא בת מר אמר ליה בקלנבו אמר ליה [ד]והכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן [ה]כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה והא היכא כתיבא דכתיב [3]כרע בל קרס נבו ואי לא כתיבא לא מתיב רב משרשיא [ו]ראה אחת מרובה כשלש שהיא כמגדיון לשילה שהן שתי טבילות ושני ספוגין הרי זה זב גמור אמר רבינא גד נמי מכתב כתיב דכתיב [4]העורכים לגד שלחן [ה]אמר רב נחמן [ז]כל ליצנותא אסירא חוץ מליצנותא דעבודת כוכבים דשריא דכתיב כרע בל קרס נבו [5]קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא [ו]וכתיב [6]דברו לעגלות בית און יגורו שכן שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כבידו אמר רבי יצחק מאי דכתיב [7]ועתה יוסיפו לחטא ויעשו להם מסכה מכספם כתבונם עצבים וגו' מאי כתבונם עצבים [ז]מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בכיסו בשעה שזוכרה מוציאה מתוך חיקו ומחבקה ומנשקה מאי [7]זובחי אדם עגלים ישקון א"ר יצחק דבי רבי אמי שהיו משרתי עבודת כוכבים נותנים עיניהם בבעלי ממון ומרעיבים את העגלים ועושין דמות עצבים ומעמידין בצד אבוסיהן ומוציאין אותן לחוץ כיון שראו אותן רצין אחריהן וממשמשין בהן אומרים לו עבודת כוכבים חפץ בך יבא ויזבח עצמו לו אמר רבא האי זובחי אדם עגלים ישקון לזבוח אדם מיבעי ליה אלא אמר רבא כל הזובח את בנו לעבודת כוכבים אמר לו דורון גדול הקריב לו יבא וישק לו אמר רב יהודה אמר רב [8]ואנשי בבל עשו את סכות בנות ומאי ניהו תרנגולת [8]ואנשי כות עשו את נרגל ומאי ניהו תרנגול [8]ואנשי חמת עשו את אשימה ומאי ניהו ברחא קרחא [9]והעוים עשו (את) [ח]נבחן ואת תרתק ומאי ניהו כלב וחמור [9]והספרוים שורפים את בניהם (ואת בנותיהם) באש לאדרמלך וענמלך אלהי ספרוים ומאי ניהו הפרד והסוס אדרמלך דאדר ליה למריה בטעינה וענמלך דעני ליה למריה בקרבא אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתו אמו סלמנדרא אמר רב יהודה אמר רב יודעין היו ישראל בעבודת כוכבים שאין בה ממש ולא עבדו עבודת כוכבים אלא להתיר להם עריות בפרהסיא מתיב רב משרשיא [10]כזכור בניהם מזבחותם וגו' וא"ר אלעזר כאדם שיש לו געגועין על בנו בתר דאביקו ביה ת"ש [11]ונתתי פגריכם על פגרי גלוליכם [ט]אמר אליהו הצדיק היה מחזר על תפוחי רעב שבירושלים פעם אחת מצא תינוק שהיה תפוח ומוטל באשפה אמר לו מאיזה משפחה אתה אמר לו ממשפחה פלונית אני אמר לו כלום נשתייר מאותה משפחה אמר לו לאו חוץ ממני אמר לו אם אני מלמדך דבר שאתה חי בו אתה למד אמר לו הן אמר לו אמור בכל יום [12]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמר לו
הם

רש"י

לומר שאין לוקין עליו. דמשמע שזה עונשו של לאו שאם הותירו ישרפנו ויפטר: לא מן השם הוא זה. כלומר טעם זה אינו מן העיקר: שמור לי. המתן: לא יגרום לאחרים. לעובדי כוכבים: וכל ישראל ישמעו ויראו. ולא יוסיפו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך: בת בקלנבו. לן באותה עיר והיא נקראת על שם עבודת כוכבים שבה: ראה אחת מרובה כשלש. זב שראה ראיה ארוכה שהוא שופע כג' ראיות שנעשה בהן זב גמור שהוא כמגדיון לשילה כשיעור מהלך מאותה עבודת כוכבים ששמה גדיון עד שילה שהן שתי טבילות ושני ספוגין שכן נתנו חכמים שיעור בין ראיה לראיה כדי לטבול ולהסתפג באלונטית דהיינו בין ראיה ראשונה לשניה טבילה וספוג וכן בין שניה לשלישית: קרס. נתרז. כלומר כרע על ברכיו ונתרז דהיינו ליצנותא דאישתעי ביה קרא לא יוכלו מלט משא הרעי שבנקביהם לא יוכלו לסבול ונתרז: לעגלות בית און. על עגלים שבבית אל: יגורו שכן שומרון. ידאגו שוכני שומרון: כי אבל עליו עמו. שיטלם סנחריב וילך לו: וכמריו. שהיו נושאין אותו: עליו יגילו. שמחים על כובד משא שגלה מהם: אלא כבידו. משא עגבותיו וריעי שבהן. ואע"ג דלאו בעלי חיים נינהו ואין להם ריעי משתעי בהו קרא ל' גנאי: מרעיבים את העגלים. בעלי חיים שהיו עובדין אותן והיו מרעיבין אותן ועושין דמות עלביהם של בעלי ממון כלומר דמות דיוקנם ומעמידין אותן בצד אבוסיהן של עגלים ומחמת שהיו רואין את הדמות תמיד היו מכירין אותן ורצין אחריהם וממשמשין בהן כלומר האכילנו ואומרין להם הכומרים עבודת כוכבים חפץ בך וכו': זובחי אדם. משמע אותן שזבחו האדם: עגלים ישקון. לאחר מכאן לעגלים ישקון: ישקון לזבוח אדם מבעי ליה. להם הם הכומרים אומרים עגלים הללו נושקין אתכם לזבוח עצמכם להם: ואנשי בבל עשו את סכות בנות. פסוק א' בס' מלכים באותן אומות שהושיב סנחריב בשומרון ובעריה ועשו להם עבודת כוכבים: תרנגולת. לדמות תרנגולת היו עובדין ובלשונם קורין לתרנגולת סוכות בנות: ברחא קרחא. עז. ברחא קרוי כל צאן והעז קרי ליה קרחא ע"ש שאין לו צמר כל כך: נבחן. כלב נובח: דאדר ליה למריה. מהדר את אדוניו ומכבדו שמשליך עליו משאו שהיה צריך לטעון על צוארו. אדר מלך מהדר את מלכו כלומר את אדוניו: לעשות לו כן. לשורפו באש כמו הספרוים: סלמנדרא. חיה קטנה שיוצאה מתנור שהאש בוערת בו שבע שנים והסך מדמה אין האור שולט בו ובאחז מצינו כתוב (מ"ב טז) גם את בנו העביר באש ולא מצינו לו בן אלא חזקיהו: אלא להתיר להם עריות בפרהסיא. שהיה יצרן תקפן על עריות אמרו נפרוק כל עול תורה מעלינו ואל [י]יוכיחונו על העריות אבל על עבודת כוכבים לא תקפן יצרן: כזכור בניהם מזבחותם. משמע שהיו להם געגועין עליהם כאדם שיש לו געגועין על בנו ובזכרו נאנח והכי משמע כזכור בניהם דומה להם עליהן: תפוחי רעב. כמו נפוחי:
הם

תוספות

שלא ידור בשמו ולא יקיים בשמו. אע"ג דהני ב' מלא ישמע נפקי ודסמוך נמי אמרינן דלא ישמע אזהרה למדיח אין זה לאו שבכללות דחדא מילתא היא שמשמיע שם עבודת כוכבים והא דלא נפקי כולהו מלא תזכירו משום דאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה לנודר ומקיים א"נ משום עבודת כוכבים הכתובה בתורה דמותר להזכיר שמה איצטריך ואפ"ה לנדור ולקיים אסור מיהו קשה דלא ישמע הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וי"ל דמשום הכי קאמר ד"א לאוקמי לא ישמע אזהרה למדיח ומעיקרא לא פלגינהו בב' קראי אלא לאסמוכינהו בעלמא דעיקר מילתא דכולהו מלא תזכירו נפקא:

אסור לאדם שיעשה שותפות. אמר ר' שמואל כ"ש שבועה עצמה דאין לקבל הימנו ור"ת אומר מותר לקבל הימנו השבועה קודס שיפסיד כדאמר בפ"ק דמס' ע"ג (דף ו:) דמלוה ע"פ נפרעין ממנו מפני שהוא כמציל מידם ולא חיישינן דילמא אזיל ומודה ואע"ג דהתם ספק והכא ודאי מ"מ בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים שלהן ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמה שמזכירין עמהם ש"ש וכוונתם לדבר אחר[י] מ"מ אין זה שם עבודת כוכבים גם דעתם לעושה שמים ואע"פ שמשתפין שם שמים ודבר אחר לא אשכחן דאסור לגרום לאחרים לשתף ולפני עור ליכא דבני נח לא הוזהרו על כך[כ]:
מרקוליס

זכירת מזבחותם ואשריהם: בתר דאביקו ביה. אחר שנתקשרו בה מעלמן תקפה חיבתן

מסורת הש"ס

א) [תוספ' ע"ז פ"ז ה"ה], ב) בקרא ויראון, ג) בכורות ב:, ד) זבין פ"א מ"ה, ה) מגילה כה:, ו) [במגילה כה: ליתא וכתיב דברו אלא הכי איתא רבי ינאי אמר מהכא לעגלות בית און וכו' וכן איתא בילקוט וכ"א בשאילתות על נכון וכל"ל], ז) [שבת פג:], ח) בקרא כתיב נבחז וכן הגיה הגאון יעב"ץ ז"ל, ט) [צ"ל אמרו], י) ס"א יוכיחו אותנו, כ) בס"א: לישו, ל) [ועי' תוס' מגילה כח. ד"ה תיתי ותוס' בכורות ב: ד"ה אסור],

מוסף רש"י

לומר שאין לוקין עליו. שניתק לעשה הוא, טעמא דלא הכתוב הא לאו הכי לקי המותיר, ואע"ג דאין בו מעשה (ב"מ צא.). לא מן השם הוא זה. אין טעם זה עיקר דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המותיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה (מכות ד: ובע"ז שבועות ג:). דהוה ליה לאו שאין בו מעשה. ישב לו ולא אכל ומאליו נעשה נותר (חולין פג.). לא ישמע על פיך. בהגרמת פיך (בכורות ב:) שלא תעשה שותפות עם נכרי וישבע לך בע"ז שלו, נמצאת שאתה גורם שיזכר על ידך (שמות כג יג). לעגלות בית און. לקול השמועה הבאה על עגלות בית און, יגורו שכיניהם שבשומרון, כי אבל עליו. על העגל, וכמריו עליו יגילו. אשר היו רגילין לשמוח עליו, עתה יתאבלו על כבודו כי גלה ממנו (מגילה כה:). אלא כבידו. כובד משאו של רעי שהיה בו וכובד עגבותיו ודומה לו בספר ישעיה (מו) לא יכלו מלט משא וגו' הוא משא של רעי, ורבותי מפרשין וכמריו עליו יגילו ממש, לשון שמחה, שהיקל משאו שלהן, אבל אין לפרש כן שהעגל כולו גלה כאחד, שנטלו סנחריב (שם). יבא וישק לו. מי שזובח בנו לעכו"ם כדאי הוא להיות נושק העגל שהרי דורון חביב הקריב לו (הושע יג ב).

עין משפט נר מצוה

קנו א מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה ב:

קנז ב מיי' פ"ה מהל' ע"ז הלכה יא סמג לאוין לב:

קנח ג מיי' פ"ה מהל' שותפין הלכה י סמג עשין עב טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ג וטוש"ע א"ח סי' קנו סעיף א ועיין בהג"ה:

קנט ד ה מיי' פ"ה מהל' ע"ז הל' יא סמג לאוין לב טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ד:

קס ו מיי' פ"ג מהל' מחוסרי כפרה הלכה י:

קסא ז טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ה:

תורה אור השלם

1. וּבְכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ: שמות כג יג

2. וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא יוֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ: דברים יג יב

3. כָּרַע בֵּל קֹרֵס נְבוֹ הָיוּ עֲצַבֵּיהֶם לַחַיָּה וְלַבְּהֵמָה נְשֻׂאֹתֵיכֶם עֲמוּסוֹת מַשָּׂא לַעֲיֵפָה: ישעיהו מו א

4. וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְיָ הַשְּׁכֵחִים אֶת הַר קָדְשִׁי הָעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לַמְנִי מִמְסָךְ: ישעיהו סה יא

5. קָרְסוּ כָרְעוּ יַחְדָּו לֹא יָכְלוּ מַלֵּט מַשָּׂא וְנַפְשָׁם בַּשְּׁבִי הָלָכָה: ישעיהו מו ו

6. דִּבְּרוּ דְבָרִים אָלוֹת שָׁוְא כָּרֹת בְּרִית וּפָרַח כָּרֹאשׁ מִשְׁפָּט עַל תַּלְמֵי שָׂדָי: לְעֶגְלוֹת בֵּית אָוֶן יָגוּרוּ שְׁכַן שֹׁמְרוֹן כִּי אָבַל עָלָיו עַמּוֹ וּכְמָרָיו עָלָיו יָגִילוּ עַל כְּבוֹדוֹ כִּי גָלָה מִמֶּנּוּ: הושע י ד-ה

7. וְעַתָּה יוֹסִפוּ לַחֲטֹא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה מִכַּסְפָּם כִּתְבוּנָם עֲצַבִּים מַעֲשֵׂה חָרָשִׁים כֻּלֹּה לָהֶם הֵם אֹמְרִים זֹבְחֵי אָדָם עֲגָלִים יִשָּׁקוּן: הושע יג ב

8. וְאַנְשֵׁי בָבֶל עָשׂוּ אֶת סֻכּוֹת בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי כוּת עָשׂוּ אֶת נֵרְגַל וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת אֲשִׁימָא: מלכים ב יז ל

9. וְהָעַוִּים עָשׂוּ נִבְחַז וְאֶת תַּרְתָּק וְהַסְפַרְוִים שֹׂרְפִים אֶת בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ לְאַדְרַמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי סְפַרְוָיִם: מלכים ב יז לא

10. כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם עַל עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבָעוֹת הַגְּבֹהוֹת: ירמיהו יז ב

11. וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת בָּמֹתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת חַמָּנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת פִּגְרֵיכֶם עַל פִּגְרֵי גִּלּוּלֵיכֶם וְגָעֲלָה נַפְשִׁי אֶתְכֶם: ויקרא כו ל

12. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד